

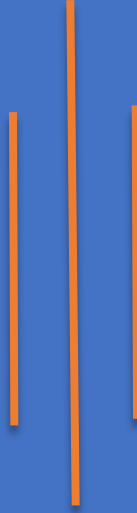
कृषि, प्रविधि, पर्यटन र पूर्वाधार- पैयूँबासीको समृद्धिको आधार

अध्यक्ष तोरण मल्ल ठकुरीज्यूले पैयूँ गाउँपालिकाको गाउँसभाको

१४ औं अधिवेशनमा प्रस्तुत गर्नुभएको

आ.व २०८१/८२ नीति तथा कार्यक्रम

गाउँसभाको सचिवालय

पैयूँ गाउँपालिका, पर्वत, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

असार ७, २०८१

सभासदस्यज्यूहरु,

पैयूँ गाउँपालिकाको गरिमामय गाउँसभाको १४ औँ अधिवेशनमा आ.व. २०८१।०८२ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरव महसुस गरेको छु।

- १ यस अवसरमा लोकतन्त्र प्राप्ति तथा विभिन्न राजनीतिक, सामाजिक एवम आर्थिक परिवर्तनको आन्दोलनमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात सहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु । साथै विभिन्न आन्दोलनका घाइते तथा वेपत्ता योद्धाहरु प्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दछु ।

सभासदस्यज्यूहरु,

- २ नेपालको संविधानले तिन सरकारको परिकल्पना गर्दै राज्यको पुनसंरचना सहित संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको व्यवस्था गरेपछि सम्पन्न भएको स्थानीय तहको दोस्रो निर्वाचन २०७९ बाट पैयूँ गाउँपालिकाको अध्यक्ष जस्तो गरिमामय पदमा निर्वाचित गराउनुहुने सम्पूर्णमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दै यस्तो महत्वपूर्ण कार्यसम्पादन गर्ने अवसर प्राप्त भएकोमा यस गाउँपालिकाका सम्पूर्ण गाउँबासी आमाबुवा, दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरुमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यहाँहरुको अपार माया, विश्वास र समर्थनको जगमा “समृद्ध पैयूँ”को परिकल्पना पुरा गर्ने दृढ विश्वास र दरिलो प्रतिबद्धता समेत व्यक्त गर्दछु ।
- ३ राज्य शक्तिको प्रयोग संघ, प्रदेश र स्थानिय सरकारले संविधान तथा कानून बमोजिम गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ। संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, स्वाधिनता, राष्ट्रिय हित सर्वाङ्गिक विकास, बहुदलिय प्रतिस्पर्धात्मक लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक संघीय शासन प्रणाली, मानव अधिकार तथा मौलिक हक, कानुनी राज्य, शक्ति पृथकीकरण र नियन्त्रण तथा सन्तुलन, बहुलता र समानतामा आधारित समतामूलक समाज निर्माण गर्दै समावेशी प्रतिनिधित्व र पहिचानको संरक्षण गर्ने दायित्व पाएका छन
- ४ जनताको निकटतम दूरीमा रहेर सेवा प्रवाह गर्ने र स्थानीय लोकतन्त्रको अभ्यास गर्ने गरी संविधानद्वारा नै व्यवस्था गरिएको जनताको नजिकको सरकारको स्वरुप स्थानीय सरकार हो। नेपालको संविधान को धारा २१४ मा स्थानीय तह सम्बन्धि कार्यकारिणी अधिकार र धारा २२१ मा स्थानीय तहको व्यवस्थापिकीय अधिकार संविधानको अधिनमा रही हुनेछ भनिएको छ भने स्थानीय तहहरुले प्रयोग गर्ने अधिकारको व्यवस्था अनुसूचि ८ र ९ मा एकल र साझा अधिकारको रुपमा गरिएको छ ।
- ५ संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको माध्यमबाट दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पुरा गर्ने प्रतिबद्धता बमोजिम जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रुपमा

पैयूँ गाउँपालिका पनि जनताको साना देखि ठुला आवश्यकता पुरा गर्ने दिशामा निरन्तर अगाडी बढिरहेको छ ।

- ६ स्थानीय सरकारहरूको सञ्चालनमा स्रोत र सामर्थ्यको अभाव छ । आन्तरिक स्रोतको अवस्था कमजोर छ भने आन्तरिक आयवृद्धिका लागि लगाइने करहरू अलोकप्रियताका कारक बन्न सक्ने हुन्छन् । जनताका अपेक्षाहरू असिमित छन् । स्रोतको अभाव र कतिपय कानुनी सीमाले हाम्रो गति केहि सुस्त देखिएको हुन सक्छ । यद्यपी हाम्रो जोस, जाँगर, अठोट र इमान्दार प्रयास भने निरन्तर छ ।
- ७ स्थानीय तहमा सरकार बने पनि तिनलाई प्रभावकारी रूपमा काम गर्न नदिने केन्द्रीकृत मानसिकताले काम गरिरहेको छ । संविधान र ऐनले अधिकार दिने तर एउटा निर्देशनले काम गर्न रोक्ने विरोधाभास अभ्यासले सहजै काम गर्ने अवस्था छैन । स्थानीय तहलाई दिइएका विषय र कार्यक्रमहरू एवं तिनीहरूसँग जोडिएका बजेटहरू पठाउन आनाकानी र अलमल देखिएको छ । स्थानीय तहको बजेटमा निसर्त वा आफूले तय गरेर कार्यान्वयन गर्ने हिस्सा न्यून छ । सामाजिक सुरक्षा, शिक्षक कर्मचारीको तलब र साधारण बजेटको हिस्सा बढी छ भने कतिपय विकास निर्माणका गतिविधि एवम बजेट स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुन सकेका छैनन ।
- ८ थुप्रै चुनौती भए पनि हामी संग प्रशस्तै अवसर र सम्भावना पनि छन् । हामी पैयूँको समृद्धि र विकासका लागि अहोरात्र लागिरहँदा पनि बिगत दुई बर्षमा दीर्घकालीन, दूरदर्शी एवम महत्वपूर्ण योजना एवम कार्यक्रम लागु गरेर जनताको विश्वास अझै बढाउन सकिन्थ्यो तर जनताको नजिकको सरकारका रूपमा कतिपय साना र वितरणमुखी कार्यक्रम पनि समावेश गर्नुपर्ने हुँदा दिगो विकासका लक्ष हासिल गर्ने गरि गौरबका योजना संचालन गर्न केहि ढिलाई भएको चाँही पक्कै हो ।
- ९ हामी संग अझै महत्वपूर्ण ३ बर्षको अवधी बाँकी छ । काम गर्ने तीब्र इच्छा शक्ति साथै जुनसुकै राजनीतिक दलको प्रतिनिधित्व गरेर आए पनि पैयूँको अग्रगामी विकास र समृद्धिका लागि साझा सौँच र प्रतिबद्धता भएको जनप्रतिनिधिको समुह छ । त्यस्तै हामीलाई दक्ष र क्षमतावान एवम इमान्दार र निष्पक्ष कर्मचारीहरूको साथ छ । यिनै अवसरलाई सदुपयोग गरेर हामीले हाम्रो कार्यकाल ऐतिहासिक बनाउने र यहाँको शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि र अन्य सबै क्षेत्रमा जनताले महसुस गर्ने गरि परिवर्तनको जग हाल्ने दिशामा सकारात्मक पहलकदमी अगाडी बढाउन प्रतिबद्ध रहेको दृढ विश्वास व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
- १० विगत २ बर्षमा मेरो नेतृत्वमा हजुरहरूको सहयोग र सत्प्रयासको प्रतिफल स्वरूप पैयूँ गाउँपालिकाले आर्थिक, सामाजिक, संस्थागत एवम अन्य थुप्रै क्षेत्रमा उदाहरणीय र उल्लेख्य उपलब्धि हासिल गरेको सम्पूर्णमा सर्वविदितै छ ।
- ११ सुरुवातमा म, पैयूँ गाउँपालिकाको विगत २ वर्षको वार्षिक नीति कार्यक्रम र त्यस अनुसार पारित भएका बजेटका अपेक्षित लक्ष्य, कार्यान्वयन पछि भएका उपलब्धि, कार्यान्वयनमा थपिएका चुनौतिहरू बीच प्राप्त भएका केहि महत्वपूर्ण प्रगतिहरू समीक्षात्मक रूपमा प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

- १२ गाउँपालिकाको केन्द्रमा रहेको हुवास स्वास्थ्य चौकीमा १० शैयाको आधारभूत अस्पतालको निर्माण कार्य तिब्र गतिमा अगाडि बढेको छ ।
- १३ गाउँपालिकाको प्रशासकीय भवन निर्माण सम्पन्न भइ उक्त भवनबाट सेवा प्रवाह सञ्चालनको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ साथै वडा नं. ३ र ६ का वडा कार्यालय भवनको निर्माण कार्य सम्पन्न भइ उक्त भवनबाट सेवा प्रवाह सञ्चालनको तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
- १४ पैयूँ गाउँपालिका वडा नं. ५ स्थित चिसापानी स्वास्थ्य इकाइको भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भई सञ्चालनमा रहेको छ ।
- १५ गाउँपालिकाको बजार क्षेत्रबाट उत्सर्जन हुने फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि निर्माण भएको फोहोरमैला व्यवस्थापन केन्द्रलाई सञ्चालनमा ल्याइएको छ, उक्त कार्यको लागि महिनाको दुइ पटक गाउँपालिकाको बजार क्षेत्रबाट फोहोरमैला संकलन गरी व्यवस्थापन केन्द्रमा विसर्जन गर्ने कार्यको थालनी गरिएको छ ।
- १६ गाउँपालिकाको केन्द्र र धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल सेतिबेनी सम्म जोड्ने ज्यामिरेगौरा रातो छहरा सेतिबेनी सडक- पैयूँ वडा नं.१मा निर्माण कार्य अगाडि बढेको छ ।
- १७ गाउँपालिकाको बजार क्षेत्रमा देखिएको ढल निकास सम्बन्धी समस्यालाई समाधान गर्न गाउँपालिकाको मुख्य बजार क्षेत्रमा ढल व्यवस्थापन निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ हातेमालो चोक गल्छिना प्रशासकीय भवन जाने सडक निर्माणको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ । वडा नं.७ को भोर्ले ग्यामी सडक स्तरउन्नतीको कार्य सडक बोर्डको साझेदारीमा सम्पन्न भएको छ
- १९ कक्षा १ देखि ५ सम्म अनिवार्य अग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन सञ्चालन गरिएको छ भने कक्षा ६ देखि कक्षा १० सम्म ऐच्छिक रूपमा नेपाली र अग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन गरी सोको लागि गाउँपालिकाबाट निशुल्क रूपमा पाठ्यपुस्तक वितरण समेत गरिएको छ ।
- २० गाउँपालिकाको स्थानीय पहिचान सहितको गुणस्तरीय शिक्षामा विद्यार्थीहरूलाई पठनपाठन गराउने उद्देश्यले निर्माण गर्न लागिएको स्थानीय पाठ्यपुस्तक निर्माणको कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ
- २१ गरिब विपन्न नागरिकहरूको सुरक्षित आवास र शैचालय निर्माण कार्य सञ्चालनमा रहेको छ ।
- २२ विद्यालय तहमा सञ्चालन हुने अर्धवार्षिक परिक्षालाई गाउँपालिका स्तरबाट व्यवस्थापन गरिएको छ साथै कक्षा ८ को वार्षिक परिक्षाको परिक्षा केन्द्र निर्धारण गरी सो को सम्पूर्ण व्यवस्थापन गाउँपालिकाबाट गरिएको छ ।
- २३ यसै गरी विद्यालयको शैक्षिक कार्यक्रममा एकरूपता ल्याउन गाउँपालिका स्तरीय शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ भने गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका सम्पूर्ण बाल बिकास शिक्षिकाहरूलाई ९० दिने आधारभूत मन्टेश्वरी तालिम प्रदान गरिएको छ ।
- २४ विद्यालयका ६ कक्षा देखि १२ कक्षा सम्मका छात्राहरूको नियमित महिनावारी कारणले शिक्षण सिकाइमा पर्न जाने असर कम गर्न गुणस्तरीय सेनिटरी प्याड वितरणको ब्यवस्था मिलाइएको छ ।

- २५ शिक्षण सिकाइमा विद्यार्थिहरूले प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा भोग्नुपरेका समस्याहरूलाई अध्यक्ष उपाध्यक्ष संग विद्यार्थी कार्यक्रम सञ्चालन गरी विद्यार्थीहरूका विविध समस्याको समाधान गर्ने प्रयत्न गरीएको छ ।
- २६ गाउँपालिकाको केन्द्रमा रहेको हुवास स्वास्थ्य चौकीमा १० शैयाको आधारभूत अस्पतालमा आफ्नै स्रोतबाट व्यवस्थापन हुने गरी मेडिकल अधिकृत र रेडियोग्राफर नियुक्ति गरी सञ्चालन गरिएको छ
- २७ मोतिविन्दुको शल्यक्रिया सहितको आँखा शिविर सञ्चालन गरि १०७३ जनालाई सेवा प्रदान गरिएको छ भने तालुफाटेका बालबालिकाहरूको पहिचान शिविर मार्फत उनिहरूको उपचारमा सहायता गरिएको छ ।
- २८ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई वडा कार्यालयबाट अनलाइन मार्फत व्यवस्थित गरिएको छ भने भत्ता वितरणको कार्य विद्युतीय प्रणाली (EFT) मार्फत गरिएको छ ।
- २९ राजश्वको दायरा फराकिलो बनाई राजश्व संकलनलाई सरल र सहज बनाउन वडा कार्यालयबाटै अनलाइन माध्यमको प्रयोग गरी राजश्व संकलन गर्ने प्रणाली अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।
- ३० न्यायीक समितिलाई थप क्रियाशील बनाउदै न्याय सम्पादनलाई थप चुस्त र प्रभावकारी बनाउन सातवटै वडाबाट सेवा दिन मेलमिलापकर्ता सूचीकृत गरी चार दिवसीय आधारभूत पुनर्ताजकी तालिम प्रदान गरिएको छ ।
- ३१ गाउँपालिकालाई मह उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउन ५० प्रतिशत साझेदारीमा १९५ वटा मौरीका घर विरण गरिएको छ ।
- ३२ साना सिंचाई कार्यक्रम अन्तर्गतका १६ वटा आयोजना मध्ये ११ वटा सिंचाई आयोजनाहरू सम्पन्न भइसकेका छन् भने ५ वटा सिंचाई आयोजनाहरू यसै आर्थिक बर्षमा सम्पन्न हुने छन् ।
- ३३ कृषिको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न किसानहरूको खेतबारीको माटोको नमुना परिक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । परिक्षणको रिपोर्टको आधारमा किसानहरूलाई खेतबारीमा प्रयोग गर्न कृषि चुन निशुल्क वितरण गरिएको छ ।
- ३४ किसान सूचीकरण कार्यक्रम मार्फत चालु आ.व.मा १६२ घरधुरी किसानहरूको विवरण विद्युतीय प्रणालिमा प्रविष्टि गरिएको छ ।
- ३५ गाउँपालिकामा उद्यमशिलताको विकास गर्न बाँसका सामग्री बनाउने तालिम २० जनालाई र स्यानिटरी प्याड बनाउने तालिम १५ जनालाई प्रदान गरिएको छ ।
- ३६ गाउँपालिकाको समन्वय तथा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र पर्वतको प्राविधिक र आर्थिक सहयोगमा सामुदायीक कुकुरहरूको बन्ध्याकरण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।
- ३७ पैयँलाई दुध उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउन भैसीपालक कृषकहरूको साझेदारीमा उन्नत जातका भैसी वितरण कार्यक्रम अन्तिम चरणमा रहेको छ भने राँगो पालक गर्ने किसानलाई प्रोत्साहन गर्न राँगो प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ ।

- ३८ गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानहरूमा महामारीको रूपमा फैलिएको लम्पी स्किन लगायतका सरुवा रोगहरूलाई न्यूनिकरण गर्न घरपालुवा पशुहरूलाई खोप कार्यक्रम सञ्चालन गरी सम्पन्न गरिएको छ ।
- ३९ पशु स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी अत्यावश्यक औषधी, उपकरण र सामग्रीको व्यवस्था गरिएको छ साथै संघीय सरकारको सहयोग र समन्वयमा चालु आ.व.देखि एक भेटेरिनरी डाक्टरको नियुक्ति गरी भेटेरिनरी सेवा प्रदान गरिएको छ ।
- ४० प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत ६० जना बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई १०० दिन बराबरको रोजगारी प्रदान गरिएको छ साथै श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान कार्यक्रम मार्फत प्रत्येक वडामा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम बारे अभिमुखिकरण कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

सभा सदस्यज्यूहरू,

पैयूँ गाउँपालिकाको आ.व २०८१/८२ को नीति कार्यक्रम एवम बजेट निर्माण गर्ने सन्दर्भमा हामीले यहाँका प्रबुद्ध व्यक्तित्व, राजनितिक दल, सरोकारवाला संघ संस्था, सामाजिक आर्थिक क्षेत्रमा क्रियाशील व्यक्तित्वहरूसँग बृहत छलफल र घनिभूत बहस तथा सूचना प्रविधिका विभिन्न माध्यमबाट देश विदेशमा रहनुभएका महानुभावहरूसँग सुझाव संकलन गरि बैज्ञानिक र बस्तुनिष्ठ नीति कार्यक्रम तय गरेर दिर्घकालिन र दिगो योजना छनौट गर्ने प्रयास गरेका छौँ । अब म तिनै सुझाव संकलनबाट प्राप्त मार्गनिर्देशन सहित पैयूँ गाउँकार्यपालिका बाट स्वीकृत पैयूँ गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दछु ।

आर्थिक क्षेत्र

- ४१ गाउँपालिकाको भौगोलिक तथा वातावरणीय सम्भाव्यताको अध्ययन गरी उपयुक्त स्थानमा कृषि, पशुपालन फलफूल खेती लगायतका नगदे बालीहरूको उत्पादनमा जोड दिँदै पकेट क्षेत्रको स्थापना गरी सामूहिक तथा व्यावसायिक उत्पादनमा जोड दिइनेछ । च्याउ, सुन्तला, तरकारी , अदुवा गोलभेडा,माछा लगायतका कृषि उपजको उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्न कृषकसंगको साझेदारीमा एक वडा एक पहिचान कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- ४२ रैथाने बाली संरक्षण अन्तर्गत कोदोको उत्पादन वृद्धि गर्न उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ, साथै कोदोको मदिरालाई ब्राण्डिङ गरी बजारीकरण गर्न पहल गरिनेछ ।
- ४३ स्थानीय नागरिकको परम्परागत सिप र उद्योगको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न आरन सुधार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४४ पैयूँ गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका कृषियोग्य जमिनमा साना सिंचाइ कुलोहरूको निर्माण तथा मर्मत गरी बाह्र महिना सिंचाइको सुविधा पुर्‍याउन आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ४५ व्यावसायिक खेती तथा नगदे बालीको प्रवर्द्धन गर्न प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरी कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धनका माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ४६ पशुपालक किसानहरूलाई प्रोत्साहन गर्न पशु स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी कृत्रिम पशु गर्भाधन, पशु बीमा, अत्यावश्यक औषधी उपचार, ल्याब सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।

- ४७ कृषि उपजको सङ्कलन तथा बजारीकरणलाई व्यवस्थित गर्न आगामी आर्थिक वर्षदिखि चिस्यान केन्द्र सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४८ कृषि बालीमा रासायनिक विषादीको प्रयोगलाई न्यूनिकरण गर्न कृषक पाठशाला (IPM) कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४९ आन्तरीक बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न पर्यटन पूर्वाधार निर्माणको कार्यलाई जोड दिइनेछ ।
- ५० ऐतिहासिक पैयूँकोट, नायक सायब थान, फूलबारी दरबार, पालुस्थान, दफूको, चालालुङ्ग गुफा, शिवपुरी धाम, चन्द्रेश्वर शिवालय मन्दिर, बानिडाँडा छहरे झरना, ढुवाखोला झरना, गोभानसिंह कपासे झरना, छिच्याउदी झरना, टकलाक शिवालय मन्दिर, विश्वनाथ शिला, नागेश्वर मन्दिर, नाच्नेडाँडा पर्यटकीय स्थल, कोलकाटे, वैष्णवी देवी मन्दिर, मुसुरबारी कालिकादेवी मन्दिर, चिन्तन चौतारी, टाडटाड गुफा, न्यौपाने गाउँ मन्दिर, थुम्की गुफा, बाघखोर गुफा, सित्ले देवीथान, थमथमी माई ग्यामी, पात्ले पर्यटकीय स्थल, त्रिवेणी धाम लगायतका गाउँपालिकाका धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूमा पर्यटन पूर्वाधारहरूको विकास तथा विस्तार गर्दै उपयुक्त पूर्वाधार निर्माण गर्न प्रदेश सरकारसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- ५१ आर्थिक विकासका लागि औद्योगिक विकास अपरिहार्य रहने हुँदा औद्योगिक ग्रामको स्थापना गर्न संघ तथा प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरिनेछ ।
- ५२ गाउँपालिकाभिन्न राजश्वको दायरा फराकिलो बनाई राजश्व अन्तरगत सम्पत्ती कर तथा भूमिकर (मालपोत) संकलन कार्यलाई वडा कार्यालयबाटै अनलाइन माध्यमको प्रयोग गरी राजश्व संकलन गरिने छ ।
- ५३ लघुउद्यम विकास कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित गरी सम्भावित सबै बस्तीस्तरमा विस्तार गरिनेछ । ड्राइभिड, हाउस वायरिड, प्लम्बिङ्ग, कपाल काट्ने, सिकर्मी, डकर्मी, सिलाइकटाइ जस्ता सीपमूलक तालिम तथा क्षमता विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी स्वरोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ५४ लघुउद्यम प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तरगत स्थानीय बाँसको उपयोग गरी पैयूँ गाउँपालिकालाई बाँसका सामग्रीको हव बनाइने छ ।
- ५५ सुन्तला कफी लिची कागती लगायतका फलफुलहरूको उत्पादन वढाई रोजगारी सृजना गर्ने कृषकहरू संगको साझेदारीमा फलफुलका विरुवाहरू वितरण गरिनेछ ।
- ५६ मह उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउन मौरी प्रवर्द्धन कार्यक्रम मार्फत गोला सहितको आधुनिक मौरी घरहरू वितरण गरिनेछ ।
- ५७ गाउँपालिका भित्र उत्पादित कृषि तथा पशु उपजको बजारीकरण गर्न कृषि उपज संकलन केन्द्र स्थापना गरी सहकारी संस्थाको साझेदारीमा हाटबजार सञ्चालन गरिनेछ ।
- ५८ कृषिको आधुनिकरण गर्दै बजारीकरण र विविधिकरण गर्न कृषकहरूको साझेदारीमा कृषि यान्त्रिकरण कार्यक्रम मार्फत मिनि टेलर, कुटानी पिसानी मिल तथा टनेल बितरण गरिनेछ ।

- ५९ कृषि उत्पादनको उत्पादकत्व बढाउन कृषकहरूलाई आवश्यक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ साथै किसानको खेतबारीको माटो परिक्षण गर्ने र रिपोर्टको आधारमा किसानहरूलाई निशुल्क रुपमा कृषि चुन वितरण गरिने छ ।
- ६० कृषि उत्पादनको सुरक्षा गर्न बाँदर लगायतका बन्यजन्तुहरूको नियन्त्रण तथा कृषि उत्पादन बढाउन खेतबारी नजिकको झाडी तथा बुट्यान फडानी कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ६१ व्यवसायीक रुपमा भैसी, बाखा, बंगुर, माछा लगायत पशुपालनमा संलग्न फर्महरूलाई प्रोत्साहन तथा साझेदारीमा यान्त्रिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

सामाजिक क्षेत्र

- ६२ विद्यालय उमेर समूहका सबै बालबालिकाहरूलाई विद्यालय शिक्षाको पहुँचमा पुऱ्याउन र विद्यालय टिकाउको दरमा बढोत्तरी गर्न गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयहरूको कक्षा १ देखी १० सम्म अध्ययनरत सबै विद्यार्थीहरूका लागि निशुल्क पोशाक वितरण गर्दै विद्यार्थीहरूलाई शैक्षिक गतिविधिमा थप सक्रियतापूर्वक अगाडी बढ्न प्रेरित गरिनेछ ।
- ६३ आफ्नो गाउँ आफै चिनौ भन्ने भावना अनुरूप विद्यार्थीहरूमा स्थानीय कला, संस्कृती, भाषा, भेषभुषा, धार्मिक, सास्कृतिक र ऐतिहासिक स्थलहरूको चिनारी एवं सोको संरक्षण र सम्मानको भावना जगाउन पूर्ण रुपमा स्थानीय विषयवस्तु समावेश गरी कक्षा १ देखी कक्षा ८ सम्म स्थानीय पाठ्यपुस्तक निर्माण गरी लागु गरिनेछ ।
- ६४ शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि बालविकास शिक्षक, विद्यालय कर्मचारी र विद्यालय सहयोगीको उच्च मनोबल कायम गर्न बालविकास शिक्षक, विद्यालय कर्मचारी र सहयोगीलाई प्रदान गर्दै आएको सेवा सुविधालाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ६५ राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने जनशक्ति उत्पादन गर्ने हेतुले गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित सामुदायिक बहुमुखी क्याम्पसको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक रकम अनुदान स्वरुप उपलब्ध गराइनेछ ।
- ६६ वैज्ञानिक र समयानुकुल शिक्षा प्रदान गर्न गाउँपालिकाको पहलमा छनौट गरिएका नमुना विद्यालय र विज्ञान विषय सञ्चालनका लागि गाउँपालिका मार्फत आवश्यक रकम प्रोत्साहन स्वरुप उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।
- ६७ शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि सबै सामुदायिक विद्यालयको के.जी. देखी कक्षा ५ सम्म अनिवार्य अंग्रेजी माध्यममा अध्ययन अध्यापन र कक्षा ६ देखी १० सम्म क्रमशः सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा अंग्रेजी र नेपाली दुवै माध्यमबाट पठनपाठन क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दै लगिनेछ ।
- ६८ त्रैमासिक रुपमा भुक्तानी हुँदै आएको शिक्षकहरूको तलब आगामी आ.व. २०८१/०८२ देखी मासिक रुपमा निकास गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ६९ विद्यार्थी मुल्याङ्कनलाई विश्वसनिय र वास्तविक गराई गाउँपालिकाको वास्तविक शैक्षिक अवस्था पहिचान गर्न आधारभुत तह कक्षा ५ र कक्षा ८ को अर्धवार्षिक र वार्षिक परीक्षा गाउँपालिका

- स्तरीय वनाइ सोको मूल्याङ्कन, प्रमाणीकरण र व्यवस्थापन गरिनेछ। साथै अन्य कक्षाहरूको परीक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि विद्यालयहरूसँग आवश्यक समन्वय र सहजिकरण गरिनेछ।
- ७० कक्षा ३, ५ र ८ कक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको गणित, विज्ञान र अंग्रेजी विषयको वास्तविक सिकाइ उपलब्धि पहिचान गरी सोही अनुरूप मुख्य विषय लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- ७१ प्रत्येक विद्यालयमा वाल क्लव गठन गर्न लगाई सबै विद्यालयको सहभागिता सुनिश्चित हुने गरी गाउँपालिका स्तरीय वाल क्लव गठन गरिनेछ। साथै वाल क्लवहरू लाई आफ्नो जिम्मेवारीको बोध गराउन हरेक सामाजिक क्रियाकलापहरूमा संलग्न गराइनेछ।
- ७२ विद्यार्थीहरूको वास्तविक शैक्षिक उपलब्धि मापन गर्न सञ्चालन गरिने विभिन्न तहका परीक्षाहरूको विषयगत प्रश्नपत्रका लागि गाउँपालिकामा प्रश्नपत्र वैङ्क स्थापना गरिनेछ।
- ७३ विद्यार्थीहरूमा सकारात्मक प्रतिस्पर्धाको भावना जागृत गराई गुणस्तरीय र सक्षम जनशक्ती उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ आधारभुत तह (कक्षा-८), माध्यमिक शिक्षा परीक्षा (SEE) र कक्षा १२ को अन्त्यमा लिईने परीक्षामा उत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने विद्यार्थीहरूलाई सम्मान तथा पुरस्कार प्रदान गरिनेछ।
- ७४ विद्यार्थीहरूमा सकारात्मक प्रतिस्पर्धामार्फत अन्तर्निहित प्रतिभाको प्रस्फुटन गराउन गाउँपालिका स्तरीय विविध अतिरिक्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- ७५ विद्यार्थीहरूको खेल क्षमताको विकास गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा प्रभाव पार्न सक्ने खेलाडी उत्पादन गर्न गाउँपालिका स्तरीय राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ।
- ७६ विद्यार्थीहरूको मानसिक र शारिरीक विकास गर्न वालकक्षा देखी कक्षा ५ सम्म अध्ययनरत विद्यार्थीहरूका लागि विद्यालय मार्फत साप्ताहिक खाजा तालिका निर्माण गर्न लगाई गुणस्तरीय दिवा खाजा खुवाउने कार्यलाई व्यवस्थित गर्दै जंक फुडलाई निषेध गरिनेछ।
- ७७ बढ्दो विश्वव्यापिकरण तथा विज्ञान र प्रविधिको विकासमा विद्यार्थी तथा शिक्षकहरूलाई सामञ्जस्य वनाउन सबै विद्यालय प्रशासनलाई सूचना प्रविधि मैत्री वनाउदै कागज रहित (Paper Less) विद्यालयको अवधारणालाई सार्थक गराइनेछ।
- ७८ निशुल्क आधारभुत र माध्यमिक शिक्षामा सबै वालवालिकाको पहुँच सुनिश्चित गर्न सबै विद्यार्थीहरूलाई निशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण गरिनेछ।
- ७९ कक्षा ६ देखी १२ सम्म अध्ययनरत छात्राहरू नियमित महिनावारीको कारणले शिक्षण सिकाइमा पुग्न सक्ने शैक्षिक क्षति कम गर्न आवश्यक संख्यामा गुणस्तरीय सेनिटरी प्याड उपलब्ध गराइनेछ।
- ८० विषयगत शिक्षकहरूको अभावका कारण विषयगत शिक्षक व्यवस्थापन गर्न कठिन भएका सामुदायिक विद्यालयहरूमा विशेष गरी गणित, अंग्रेजी र विज्ञान विषयका शिक्षक व्यवस्थापनका लागि शिक्षण सहयोग अनुदान उपलब्ध गराई शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धी गरिनेछ।

- ८१ सामुदायिक विद्यालयहरूको कक्षा १ देखी कक्षा ८ सम्म अध्ययनरत छात्राहरू तथा दलित विद्यार्थीको लागि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ। शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको क्षमता विकास गर्दै शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न विभिन्न पुनर्ताजगी तालिम सञ्चालन गरिनेछ।
- ८२ समग्र गाउँपालिका र राष्ट्रप्रति जिम्मेवार बोध गराउँदै देश विकासमा योगदान दिन सक्ने सक्षम र नेतृत्वदायी जनशक्ति उत्पादन गर्न गाउँ युवा सञ्जाल गठन गरीनेछ र विभिन्न सामाजिक गतिविधिहरूमा युवाहरूलाई सक्रिय गराइनेछ।
- ८३ युवालक्षित सीपमूलक तालिम सञ्चालन गरी स्वरोजगारीको अवसर सिर्जना गर्दै विदेश पलायनको वर्तमान स्थितिमा सुधार ल्याइनेछ । विभिन्न युवा क्लबहरू तथा युवालक्षित संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य गर्दै युवाहरूमा नेतृत्व विकासका अवसरहरू प्रदान गरिनेछ ।
- ८४ खेलकुदलाई मनोरञ्जन र स्वास्थ्यसँग आबद्ध गरी यसको विकास गरिने छ । साथै गाउँपालिकाभित्र रहेका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय खेलाडीहरूलाई सम्मान र प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ८५ सामुदायिक प्रहरीसँगको समन्वयमा युवाहरूलाई दुर्व्यसनीमा लाग्न नदिन सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

सदस्यज्यूहरू,

- ८६ आधारभूत स्वास्थ्य नागरिकको मौलिक हकका रूपमा रहेकाले स्वास्थ्य चौकी, औषधालय, निःशुल्क स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सेवालार्ई नियमित र पहुँचयोग्य बनाउन थप व्यवस्था गरिनेछ।
- ८७ मातृ तथा नवशिशु कार्यक्रम अन्तर्गत आमासुरक्षा, गर्भवती उत्प्रेरणा सेवा, न्यानो झोला र निःशुल्क गर्भपतन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। परिवार नियोजन तथा किशोर किशोरी प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- ८८ ज्येष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि स्वास्थ्य जाँच तथा उपचारका लागि विशेषज्ञ सेवा सहितको अध्यक्षसँग जेठ नागरिक स्वास्थ्य परिक्षण शिविर कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ८९ महिलाहरूको पाठेघर र स्तन क्यान्सर रोकथाम, २ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूको पोषण स्थितिमा सुधार लगायत स्वास्थ्यसम्बन्धी पर्याप्त जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ९० गाउँपालिकाका स्वास्थ्य संस्थाहरूका लागि अत्यावश्यक पर्ने औषधीहरू, भिडियो एक्सरे मेसिन, ल्याव सञ्चालन उपकरणको व्यवस्था गरी सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाइनेछ साथै स्वास्थ्य संस्थाको सेवामा विद्युतिय प्रविधिको प्रयोगको प्रवन्ध मिलाइनेछ।
- ९१ सुरक्षित प्रसूति सेवाका माध्यमबाट मातृशिशु मृत्युदरलाई न्यूनीकरण गर्न गाउँपालिकाभित्र सञ्चालित सबै बर्थिङ सेन्टरहरूलाई सुविधा सम्पन्न बनाइनेछ साथै स्वास्थ्य संस्थाबाहिर सुत्केरी हुने दरलाई शून्यमा झारी सुत्केरी भएको अवस्थामा आवश्यक पोषणको सुनिश्चित गर्न उपाध्यक्षसँग सुत्केरी भेटघाट कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।

- ९२ विभिन्न सरुवा रोगहरु तथा महामारी रोकथामका निम्ति जनचेतनामूलक कार्यक्रमको व्यवस्था गरिने छ । साथै आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतितर्फ नागरिकहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ९३ गाउँपालिका अन्तर्गत उपलब्ध स्वास्थ्य सेवालाई अझ प्रभावकारी बनाउन पैयूँ आधारभुत अस्पतालको सेवा विस्तार तथा फार्मसी सञ्चालन गरिनेछ । साथै उत्कृष्ट स्वास्थ्य संस्थालाई पुरस्कृत गरी सेवा प्रवाहलाई अझ प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- ९४ गाउँपालिका अन्तर्गत समुदाय स्तरमा सेवारत सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकाहरुको सेवा प्रभावकारी बनाउन महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुलाई रिपोर्टिङ र यातायात खर्चको व्यवस्था मिलाइने छ ।
- ९५ पैयूँ गाउँपालिकामा रहेका मानसिक रोगीहरुलाई निशुल्क रूपमा औषधी वितरणको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ९६ सबै प्रकारका हिंसाहरु, जातीय तथा लैङ्गिक विभेद, छुवाछुत र कुप्रथामुक्त गाउँपालिका निर्माण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ९७ विपन्न तथा पिछडिएका वर्गका महिलाहरुलाई लक्षित गरी सशक्तीकरणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ । दलित जनजाती तथा अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुका लागि आयमूलक एवं क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिने छ ।
- ९८ अपाङ्गता भएका व्यक्ति र आर्थिक रूपले विपन्न नागरिकहरुलाई स्वास्थ्य सेवामा पहुँच अभिवृद्धि गर्न स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- ९९ बालबालिका सम्बन्धी बाल सञ्जाल गठन तथा परिचालन एवं बालबालिकाको क्षमता विकासका कार्यलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १०० निर्माण गरिएका वा गरिने सामाजिक एवं भौतिक पूर्वाधारहरुलाई बालबालिका एवं अपाङ्गतामैत्री बनाउँदै लगिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १०१ आदिवासी जनजातिलगायत स्थानीय मौलिक कला, भाषा संस्कृति, भेषभूषा तथा परम्पराहरुको संरक्षण एवं सम्बर्धन गरिनेछ । साथै गाउँपालिकाका सबै जातजातिको मौलिक संस्कृतिको संरक्षण गर्नका लागि गाउँपालिका स्तरीय एक सङ्ग्रहालय स्थापनाका लागि पहल गरिने छ ।
- १०२ गाउँपालिकाभिन्नका आर्थिक तथा सामाजिक रूपले पिछडिएका तथा लोपोन्मुख जातिहरुको संरक्षणका लागि ठोस तथा प्रभावकारी कदम चालिनेछ ।
- १०३ गाउँपालिकाभिन्नका सुरक्षित घरबास नभएका परिवारहरुलाई आवास निर्माणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- १०४ गाउँपालिकाभिन्न परम्परागत रूपमा सञ्चालित मेला तथा जात्राहरुलाई संरक्षण तथा सम्बर्धन गरिनेछ ।
- १०५ सामाजिक न्यायलाई जनस्तरमा पुऱ्याउन स्थानीय न्यायिक समिति तथा वडास्तरमा स्थापना भएको मेलमिलाप सहजकर्तालाई क्रियाशिल बनाइनेछ ।

- १०६ समाजमा विद्यमान जातीय विभेद, दाइजो प्रथा, महिला हिंसा, बालविवाह जस्ता कुरीतिलाई निरुत्साहित गरिनेछ, जाँड रक्सी, जुवातास तथा लागु औषध दुर्व्यसनी जस्ता सामाजिक विकृतिलाई नियन्त्रण गरिनेछ ।
- १०७ पूर्ण सरसफाइसम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति कार्यान्वयन गरी खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता सम्बन्धी कार्ययोजना वास प्लान तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- १०८ प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रममा रहेको सबै घरपरिवारलाई आधारभूत स्तरको खानेपानी सेवा पुऱ्याउन सञ्चालित एक घर एक धाराको कार्यक्रमलाई आत्मसात गर्दै नयाँ निर्माण तथा जीर्ण खानेपानी आयोजनाको मर्मतसम्भार गरी प्रशोधनसहितको खानेपानी योजना सञ्चालन गर्न प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- १०९ परम्परागत रूपमा निर्मित कुवा, ढुङ्गे धारा, चौतारी, पोखरीहरूको संरक्षण एवं सम्बर्द्धनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ११० गाउँपालिकाभित्र बढ्दै गरेको बजारीकरणबाट उत्पन्न फोहोरमैला व्यवस्थापनको दीर्घकालीन समाधानका लागि फोहोरमैला सङ्कलन केन्द्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको कार्य सुरुवात गरिएकोमा यस कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्न फोहोरमैला ढुवानी गर्ने ट्याक्टर खरिद गरिनेछ । साथै गाउँपालिकाका सबै वडाहरूमा सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

सदस्यज्यूहरू,

पूर्वाधार क्षेत्र

- १११ स्थानीय सडक सञ्चाललाई व्यवस्थित गरी यातायात सेवालालाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकाको यातायात गुरु योजना निर्माण गरिनेछ ।
- ११२ सडक, पुल, खानेपानी, सिंचाइ जस्ता भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय पक्षको अध्ययन गरी गुणस्तरीय एवं वातावरणमैत्री भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ । साथै ग्रामिण सडकहरूलाई बाह्रै महिना सञ्चालन हुने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ११३ गाउँपालिकाभित्र सञ्चालनमा रहेका सडकहरूको स्तरोन्नति गरी सबै र सधैंका लागि सडक भन्ने मूल मर्मलाई आत्मसात गर्न सडक स्तरोन्नतिको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ११४ पैयूँ गाउँपालिकाको बीच भागबाट वहने सेदीखोलाले बगाएर ल्याउने ढुङ्गा गिट्टी बालुवा लगाएतका दहत्तरबहत्तर संकलन तथा विक्री गरी गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्वमा अभिवृद्धि गर्न सेदीखोलामा चेकड्याम निर्माण गरिनेछ ।
- ११५ ग्रामीण तथा कृषि सडकहरू निर्माण गर्दा स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने निर्यातयोग्य उत्पादनलाई आधार मानी प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ११६ गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सार्वजनिक तथा सरकारी जग्गाको एकीकृत लगत सङ्कलन गरी सरकारी तथा सार्वजनिक हितका लागि प्रयोग गरिनेछ ।

- ११७ गाउँपालिकाको बढ्दो शहरीकरण र यातायातलाई व्यवस्थित बनाउन एक सुविधा सम्पन्न बसपार्क निर्माणको कार्य प्रारम्भ गरिनेछ साथै सोका लागि आवश्यक कानुनी र नीतिगत व्यवस्थाका लागि सम्बन्धित निकायसंग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- ११८ गाउँपालिकालाई कार्यक्षेत्र बनाएर स्वच्छ पत्रकारिता गर्ने सञ्चारकर्मी/पत्रकारहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। गाउँपालिकाभित्र सञ्चालन हुने डिजिटल अनलाइन पत्रिका, एफ. एम. रेडियो लगायत सञ्चार मिडियालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- ११९ निजी क्षेत्र, गैर सरकारी संघ संस्था/व्यक्तिको अग्रसरतामा निर्माण हुने पर्यटकीय पूर्वाधार, सुरक्षित बस्ती स्थापना लगायतका कार्यलाई गाउँपालिकाले प्रोत्साहन गर्नेछ ।
- १२० गाउँपालिकाभित्रका बजारोन्मुख क्षेत्रहरूमा सौर्य सडक बत्तीको व्यवस्था गर्दै उज्यालो पैयू अभियान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १२१ युवाहरूको खेल प्रतिभाको पहिचान र खेलकुद क्षेत्रको विकासका लागि पैयू गाउँपालिकाको केन्द्रमा एक सुविधा सम्पन्न कभर्डहल निर्माण कार्यको थालनी गरिनेछ ।

वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

- १२२ मानव - वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्न जनचेतना, राहत, तथा क्षतिपूर्तिको प्रक्रियालाई आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गरिनेछ । वन्य जन्तुका लागि वनमा रहेका पानीका स्रोतहरू संरक्षण गरी वर, पिपल, समी लगायत वनजन्य फलफूलका विरुवा रोप्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
- १२३ नदी तथा खोलामा तटबन्ध निर्माण गरी नदी किनाराका बस्ती, संरचना, सम्पदा जमिन संरक्षण गर्ने तथा जग्गा उकास गर्ने र आकस्मिक रूपमा आइपरेका जलउत्पन्न प्रकोपको क्षतिको प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने प्रदेश सरकारको नीति अनुरूप उक्त कार्यका लागि प्रदेश सरकारसंग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १२४ सबै प्रकारका विपद्बाट सिर्जना हुने सडकटपूर्ण परिस्थितिलाई मध्यनजर गर्दै विपद् व्यवस्थापन कोषमा आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ । उक्त कोषबाट विपदजन्य क्षतिबाट हुन सक्ने जोखिमको न्यूनिकरण, प्रतिकार्य तथा पुनस्थापनाका क्रियाकलापहरू लाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १२५ स्थानीय नागरिकको सहभागिताका माध्यमबाट वनको संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन तथा संस्थागत सुदृढीकरण गरी दैनिक जीवनयापनमा आवश्यक पर्ने वन पैदावारको सुलभ आपूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- १२६ गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका लोपोन्मुख वनस्पति, जडिबुटी र वन्यजन्तुहरूको पहिचान गरी संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- १२७ भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्य तत्काल अगाडि बढाई सोको रोकथाम तथा नियन्त्रणका उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ । साथै जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा वातावरण संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने जनचेतनामूलक कार्यक्रमलाई जोड दिइनेछ ।
- १२८ घरवरिपरि तथा खेतीयोग्य जमिनमा रहेका जोखिमयुक्त रुखहरूको कटान गर्ने अभियान सञ्चालनमा निरन्तरता दिइने छ ।

१२९ संघ तथा प्रदेश सरकारको समन्वय र सहकार्यमा मनसुनजन्य तथा आगलागीजन्य विपद् प्रभावितलाई निजी आवास पुननिर्माण तथा पुनस्थापना कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

- १३० समृद्ध पैयूँको आधार: कृषि, प्रविधि र पूर्वाधार भन्ने दिर्घकालिन सोच सहितको पाँच वर्षे (२०८१/०८२ - २०८५/०८६) आवधिक योजना निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ। पाँच वर्षे आवधिक योजना मार्फत पैयूँ गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिका प्रमुख प्राथमिकतामा कृषि, प्रविधि र पूर्वाधारलाई आत्मसाथ गरी आवश्यक योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- १३१ पैयूँ गाउँपालिका र अन्तरगतका सबै कार्यालयबाट प्रदान हुने सेवालाई व्यवस्थित, प्रभावकारी, जनउत्तरदायी र पारदर्शी बनाउन आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, विद्युतीय शासन, गुनासो सुनवाई, नागरिक मत सर्वेक्षण जस्ता विधिहरूको प्रयोग गर्दै लगिनेछ ।
- १३२ सेवाप्रवाहमा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, महिला तथा बालबालिकाहरूलाई प्राथमिकता दिँदै नागरिकहरूलाई घर दैलोमै सेवा प्रवाह गर्न घुम्ती सेवा कार्यक्रमको प्रवन्ध गरिनेछ।
- १३३ पैयूँ गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन विद्युतीय हाजिरी, डिजिटल नागरिक वडापत्र को व्यवस्था गरिनेछ साथै सूचना प्रविधिसंग सम्बन्धित विभिन्न सफ्टवेयरको माध्यमबाट सेवा प्रवाह लाई गुणस्तरीय र सहज बनाइनेछ ।
- १३४ सामाजिक सुरक्षा भत्ता तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई अनलाइन प्रविधिमार्फत् सञ्चालन गरिएकोमा यस कार्यलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ।
- १३५ सेवाप्रवाहमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) को प्रयोगमार्फत सार्वजनिक सेवाप्रवाहलाई थप छिटो छरितो र सहज बनाउँदै आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
- १३६ सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाइ जस्ता सार्वजनिक उत्तरदायित्वका अवयवहरूको प्रभावकारी उपयोग गर्दै आर्थिक पारदर्शिता कायम गरी भ्रष्टाचारविरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीतिलाई अवलम्बन गरिने छ ।
- १३७ स्थानीय आवश्यकता र उपलब्धता बीच सामञ्जस्यता कायम गरी सार्वजनिक, सहकारी र निजी क्षेत्रमा उपलब्ध स्रोतसाधनको उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गरी दिगो एवं उत्थानशील विकासमा जोड दिइनेछ ।
- १३८ गाउँपालिकाको विविध पक्षको अध्ययन, अनुसन्धान र जनप्रतिनिधि तथा कार्यरत कर्मचारीहरूको क्षमता विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठानसंग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- १३९ पैयूँ गाउँपालिका भित्र रहेका युवाहरूलाई निजामती सेवा एवं सार्वजनिक प्रशासनमा आकर्षित गर्न लोकसेवा आयोग तयारी कक्षा सञ्चालन गरिनेछ।

१४० न्यायीक समितिलाई थप क्रियाशिल बनाउदै न्याय सम्पादनलाई थप प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन न्यायीक समितिका सदस्य र टोल संयोजकहरूका लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

सभा सदस्यज्यूहरू,

- १४१ स्थानीय सरकारले प्राप्त गरेका उपलब्धिहरूलाई संस्थागत गर्दै आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक सबै क्षेत्रको तीव्र विकास गरी समृद्ध पैयूँको दिर्घकालिन लक्ष हाँसिल गर्ने अठोट सहित आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गरेको छु ।
- १४२ प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सबै क्षेत्रबाट सहयोगको अपेक्षा राख्दछु । साथै नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनले समृद्ध पैयूँ स्थापित भई पैयूँबासीमा खुसी प्राप्ति हुदै जाने कुरामा म विश्वस्त छु ।

अन्त्यमा, पैयूँको विकासमा योगदान पुऱ्याउने गाउँ सभा सदस्यज्यूहरू, स्थानीय राजनैतिक दलहरू, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु । आ-आफ्नो क्षेत्रबाट महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नुहुने राष्ट्रसेवक कर्मचारी, श्रमिक तथा श्रमजीवी, स्थानीय नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, पत्रकार/सञ्चारकर्मी तथा पैयूँबासीलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद ।

आषाढ ०७,२०८१

तोरण मल्ल ठकुरी
अध्यक्ष